

ОСОБЛИВОСТІ УПРАВЛІННЯ ДІЯЛЬНІСТЮ СПОРТИВНИХ ШКІЛ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ДИТЯЧО-ЮНАЦЬКОГО СПОРТУ В УКРАЇНІ

Пруська Ю.О., студентка

Науковий керівник: кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент Лисенко І.А.

Національний університет фізичного виховання та спорту України (Київ)

У статті висвітлені історично-організаційні аспекти управління спортивною школою, як основною ланкою дитячо-юнацького спорту в Україні, розкривається їх сучасна класифікація та особливості менеджменту в умовах ринкової економіки.

Ключові слова: спортивна школа, позашкільний навчальний заклад, дитячо-юнацький спорт, статус, засновники, апарат управління, організаційна структура.

Вступ. Раціоналізація багаторічного тренування юних спортсменів вимагає організації оптимального управління учбово-тренувальним процесом у межах конкретної спортивної школи [1, 3, 10, 12]. Це, насамперед: адекватні організаційні структури управління основним процесом; організаційно-методичні аспекти забезпечення навчально-виховного процесу; організаційно-методичні умови освітнього процесу.

Проведені теоретичні дослідження з питань управління спортивними школами дозволили зафіксувати гостру актуальність їх розробки для вітчизняного фізкультурного руху. Оскільки вітчизняні фахівці відзначають, що спортивні школи, які існують в Україні, є унікальною і ефективною формою організації підготовки спортивного резерву.

Зважаючи на вищевикладене, метою нашої доповіді стало узагальнення накопиченого досвіду діяльності спортивної школи та розкриття компонентів її управління як системи підготовки юних спортсменів.

За даними газети «Правда» від 15 листопада 1934 р. перша дитяча спортивна школа була організована в 1934 р. у Москві, за ініціативою ряди вчителів фізичної культури. Успішна робота цієї школи стала поштовхом для відкриття їх і в Києві.

Мета дослідження. Узагальнити теоретичний досвід управління діяльністю спортивної школи в сучасних умовах реформування галузі «фізична культура і спорт».

Завдання дослідження:

1. Визначити роль, місце та особливості функціонування спортивної школи в нових соціально-економічних умовах розвитку сфери «фізична культура і спорт».
2. Описати існуючу класифікацію спортивних шкіл та особливості їх функціонування у вітчизняному фізкультурному русі.
3. Розкрити особливості організації діяльності спортивних шкіл на сучасному етапі розвитку дитячо-юнацького спорту в Україні.

Методи дослідження:

1. Аналіз нормативно-правових документів та вивчення літературних джерел з проблеми дослідження (у тому числі контент-аналіз періодичної преси та даних Інтернет-сайтів).
2. Крос-аналіз первинних та статичних документів управління діяльністю спортивних шкіл.
3. Метод порівняння та зіставлення.
4. Методи математичної статистики.

Результати досліджень. Аналіз нормативно-правових документів та спеціальних літературних джерел дозволив виявити, що спортивна школа являє собою різновид освітньої установи, основне призначення якої полягає у розвитку мотивації особистості до всебічного задоволення фізкультурно-оздоровчих і спортивних потреб, реалізації додаткових програм і послуг з фізичного виховання в інтересах особистості, суспільства, держави. Основною метою діяльності спортивної школи є забезпечення умов для організації активного змістовного дозвілля, самовдосконалення особистості, формування здорового способу життя, творчого розвитку та професійного самовизначення у виборі професії, розвитку фізичних, інтелектуальних і моральних якостей, досягнення спортивних успіхів згідно здібностей дітей.

Спортивні школи, в залежності від поставлених перед ними завдань, матеріальних і кадрових можливостей, поділяються за трьома статусами:

- дитячо-юнацька спортивна школа (ДЮСШ);
- спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву (СДЮСШОР);
- школа вищої спортивної майстерності (ШВСМ) (табл. 1.).

Особливу увагу, на думку М.В.Дутчака (2008), О.А.Шинкарук (2005), О.М.Вареника (2005), І.І. Приходько, Г.М. Пуятині (2007) мають організовані у 2000 році дитячо-юнацькі школи

інвалідів та спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи паралімпійського та дефлімпійського резерву.

Таблиця 1.

Сучасна класифікація спортивних шкіл в Україні

Статус спортивної школи	Типи спортивної школи	Категорія спортивної школи
Дитячо-юнацька спортивна школа	<ul style="list-style-type: none"> ➤ комплексні дитячо-юнацькі спортивні школи (проводять роботу з декількох видах спорту); ➤ дитячо-юнацькі спортивні школи з видів спорту (орієнтовані на один вид спорту); ➤ дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів. 	<ul style="list-style-type: none"> - вища; - перша; - друга категорія; - без категорії.
Спеціалізована дитячо-юнацька спортивна школа олімпійського резерву	<ul style="list-style-type: none"> □ спеціалізовані дитячо-юнацькі спортивні школи для інвалідів паралімпійського та дефлімпійського резерву. 	- вища категорія

Для регулювання діяльності спортивних шкіл, як установи позашкільного навчального закладу, в країні створена достатня нормативно-правова база, яка відображає всі її організаційно-правові та фінансово-економічні аспекти в сучасних умовах розвитку українського суспільства.

Спортивна школа будь-якого статусу створюється засновником за власною ініціативою і реєструється уповноваженим органом місцевого самоврядування в заявному порядку.

Засновниками спортивної школи як позашкільного закладу, відповідно до Закону України «Про фізичну культуру і спорт» (2009) можуть бути:

- центральні органи та місцеві органи виконавчої влади та місцевого самоврядування;
- фізкультурно-спортивні товариства, інші громадські організації фізкультурно-спортивної спрямованості;
- підприємства, установи, організації та їх об'єднання, крім державних та комунальних (за винятком ШВСМ);
- громадяни України (за винятком ШВСМ).

Організаційно-правова форма спортивної школи визначається статутом засновника (засновників). У переважній більшості випадків спортивні школи створюються як невідприємницькі організації в організаційно-правовій формі «установа», проте, є факти створення спортивних шкіл як підприємницьких організацій, що мають, наприклад, організаційно-правову форму «товариство з обмеженою відповідальністю».

Під час відкриття спортивної школи (і далі щорічно) вищестоячі організації визначають загальний контингент даної школи, кількість і чисельність відділень з видів спорту (або спортивних дисциплін), навчальних груп та інші показники. Обов'язковими умовами для відкриття спортивної школи є: наявність власної або орендованої спортивної бази, адміністративних та допоміжних приміщень; забезпеченість фінансуванням і наявністю не менш вісьмох тренерсько-викладацьких ставок, а у сільській місцевості - чотирьох (спортивна школа для інвалідів - відповідно чотири і три).

Управління державними і муніципальними освітніми установами, до яких належать і спортивні школи, будується на принципах комплексності, наступності, варіативності, єдиноначальності та самоврядувані і за умови використання системного підходу.

В структуру спортивної школи входять такі ланки:

- адміністрація школи,
- відділення з видів спорту,
- навчальні групи,

- колегіальні органи управління (загальні збори колективу, рада спортивної школи, тренерська рада відділень),
- громадські органи управління (батьківський комітет, опікунська рада),
- обслуговуючий персонал спортивних споруд, які перебувають у безпосередньому підпорядкуванні школи.

Організаційна структура спортивної школи нормативно закріплюється в її штатному розписі.

Висновки. Вивчення нормативно-правових документів і літературних джерел за темою дослідження дозволило встановити, що ключовими фігурами в ній є директор, заступник директора з навчально-тренувальної роботи, заступник директора з адміністративно-господарської роботи, старші тренери-викладачі з виду спорту, інструктор-методист, бухгалтер і лікар школи, обслуговуючий персонал. Всі вищезгадані співробітники повинні мати вищу освіту освітньо-кваліфікаційного рівня «магістр» або «бакалавр» і проходити підвищення кваліфікації один раз на п'ять років у навчальних закладах відповідного рівня акредитації.

В структуру спортивної школи входять також адміністрація та обслуговуючий персонал спортивних споруд, які знаходяться на балансі або в безпосередньому підпорядкуванні школи. Посадові обов'язки працівників спортивної школи регламентуються відповідними тарифно-кваліфікаційними характеристиками та посадовими інструкціями.

Відносини працівника спортивної школи та адміністрації регулюються трудовим договором (контрактом), умови якої не можуть суперечити трудовому законодавству.

Спортивна школа самостійно здійснює фінансово-господарську діяльність. Вона має самостійний баланс і розрахунковий рахунок в банківських установах. За спортивною школою з метою забезпечення її діяльності засновником закріплюються на правах оперативного управління будівлі, майнові комплекси, обладнання, інвентар, а також інше, необхідне для здійснення статутної діяльності споживчого майна, культурного, соціального та іншого призначення.

Фінансування спортивної школи здійснюється на основі державних (у тому числі відомчих) і місцевих нормативів у розрахунок на одного, хто займається в залежності від типу спортивної школи, які повинні враховувати витрати незалежно від кількості учнів.

Спортивна школа має право здійснювати підприємницьку діяльність, передбачену статутом і розпоряджатися отриманими доходами.

Як зазначають провідні вітчизняні спеціалісти з організації та управління фізкультурним рухом саме проблеми кадрового забезпечення негативно позначаються на результатах роботи існуючих спортивних шкіл та ефективного впровадження в них сучасних технологій спортивного менеджменту.

Перспективи подальшої розробки раціональної моделі управління діяльністю спортивної школи на основі структурно-модульної її організації, на наш погляд, буде сприяти підвищенню ефективності підготовки спортивного резерву.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Вербицька О. Спортивні школи - джерело підготовки спорт. резервів / О. Вербицька // *Фізична культура, спорт та здоров'я. Тези доповідей 2 Всеукр. науково-практ. конфер. для студентів та аспірантів.* - Харків, 2000. - с. 37-38.
2. Вареник О. Н. Соціально-економічні проблеми детско-юношеского спорта в Україні / О. Н. Вареник // *Олімпійський спорт и спорт для всех.* - К., 2005. - С. 46.
3. Дутчак М. В. Моніторинг в системі державного управління спортом для всіх в Україні / М. В. Дутчак // *Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання та спорту.* - Харків: ХДАДМ. - 2008. - №9. - С. 34-43.
4. Дутчак М. В. Теоретико-методичні засади формування системи спорту для всіх в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня доктора наук з фіз. вих. і с.: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / М. В. Дутчак. - К., 2009. - 39 с.
5. Закон України «Про фізичну культуру і спорт» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=3808-12>
6. Положення "Про дитячо-юнацьку спортивну школу». – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>

7. Положення «Про школу вищої спортивної майстерності». - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z0936-15>
8. Малинин А. Б. Менеджмент деятельности спортивных школ : учебное пособие для студентов высших учебных заведений, обучающихся по специальности 032101 - "Физическая культура и спорт" / А. Б. Малинин, В. А. Малинин. – Москва : Физическая культура, 2008. – 241 с.
9. Мічуда Ю. П. Сфера фізичної культури і спорту в умовах ринку. Закономірності функціонування та розвитку: [монографія] / Ю. П. Мічуда. – К.: Олімпійська література, 2007. – 216 с.
10. Приходько И.И. Организация управления спортивной школой / И.И. Приходько, Г.Н. Пуяткина // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків – Донецьк: ХДАДМ (ХХІІ), 2007. - №5. – С.140-144.
11. Приходько И.И. Финансово-хозяйственная деятельность спортивных школ в современных условиях / И.И. Приходько, Г.Н. Пуяткина, А.Ф. Куликов // Педагогіка, психологія та медико – біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – Харків – Донецьк: ХДАДМ (ХХІІ), 2004. – №18. – С.304 – 310.
12. Шинкарук О. Діяльність дитячо-юнацьких спортивних шкіл з зимових видів спорту та шляхи вдосконалення їхньої роботи / О. Шинкарук // Молода спортивна наука України. – 2005. – Вип.9. – Т.3. – С. 327-331.